

Warszawa, 05-05-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.501.72.2023.MK

Pan

Przemysław Czarnek

Minister Edukacji i Nauki

Ministerstwo Edukacji i Nauki

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich z urzędu podjął sprawę dotyczącą wprowadzonego w szkołach objętych Ogólnopolską Siecią Edukacyjną (OSE) systemu monitorowania zachowań w sieci B3. Z informacji prasowych wynika, że możliwości technologiczne systemu sprawiają, że system jest w stanie „na podstawie przesyłanych obrazów, wideo i wiadomości wyłapać emocje i zamiary uczniów”¹. Jak wskazano, „to wyjątkowy program w skali świata, który przeczesuje internet w czasie rzeczywistym, analizując obrazy, mowę i wideo. Wykorzystują go największe firmy z listy Fortune 500, różne agendy rządowe i firmy z Doliny Krzemowej, m.in. do wykrywania terroryzmu i wycieku cennych danych”.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważa, że – jak wynika z wyjaśnień NASK dostępnych na stronie internetowej – „ekosystem bezpieczeństwa w ramach programu OSE monitoruje zagrożenia na trzech poziomach (B1, B2, B3). Na poziomie B1 odbywa się klasyfikacja domen internetowych poprzez system bezpiecznego DNS (Domain Name

¹ Zob. <https://wyborcza.pl/7,75398,29639901,szkolny-big-brother-do-szuflady.html#S.MT-K.C-B.1-L.1.duzy> (dostęp 24.04.2023).

System), który blokuje dostęp do domen sklasyfikowanych jako zabronione w OSE. Na poziomie B2 wykonywana jest analiza i klasyfikacja treści w oparciu o bazę adresów internetowych URL, w wyniku której następuje blokowanie dostępu do należących do kategorii zabronionych w OSE”². W świetle informacji prasowych, wyjaśnienia wymagają informacje na temat możliwości technologicznych systemu B3, który „w swoim założeniu pełni funkcję monitorowania dostępu do treści potencjalnie szkodliwych”³.

Mając powyższe informacje na uwadze, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, z punktu widzenia ochrony prawa do prywatności i ochrony danych osobowych, sprawa wymaga zbadania i rozwiania wątpliwości w zakresie zasad funkcjonowania systemu i niezbędności wprowadzonego środka. **Wątpliwości budzi to, czy system nie ingeruje w sposób nieproporcjonalny w życie prywatne uczniów i nauczycieli.** Z materiałów prasowych wynika bowiem, że system „wykorzystując sztuczną inteligencję, potrafi wykryć, co uczniowie oglądają, czytają, a także co sobie wysyłają i co do siebie piszą w internecie”⁴.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał wielokrotnie uwagę, że ochrona życia prywatnego, o której stanowi art. 47 Konstytucji RP, obejmuje między innymi autonomię informacyjną, która oznacza prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby, jak również prawo do kontrolowania tych informacji, jeżeli znajdują się w dyspozycji innych podmiotów (zob. m. in. wyroki TK: z dnia 20 marca 2006 r., sygn. akt K 17/05; z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02; z dnia 19 lutego 2002 r., sygn. akt U 3/01). Ograniczenia korzystania z prawa do prywatności (art. 47 Konstytucji RP) oraz autonomii informacyjnej jednostki (art. 51 Konstytucji RP) są dopuszczalne jedynie na zasadach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Dodatkowo, w odniesieniu do prawa do ochrony danych osobowych, wymogi te doprecyzowane zostały w art. 51 ust. 2 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem władze publiczne nie mogą pozyskiwać gromadzić i udostępniać innych

² Zob. odpowiedź NASK na publikację GW: <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/5170,Odpowiedz-na-publikacje-Gazety-Wyborczej-z-10-i-13-kwietnia-2023-r.html> (dostęp 24.04.2023).

³ Zob. j.w. odpowiedź NASK na publikację Gazety Wyborczej.

⁴ Zob. <https://wyborcza.pl/7,75398,29639901,szkolny-big-brother-do-szuflady.html#S.MT-K.C-B.1-L.1.duzy> (dostęp 24.04.2023).

informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Podobne wymogi odnieść należy do realizacji zasady minimalizacji danych ujętej w art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE L. 119.1 ze sprost.). Zgodnie z tą zasadą przetwarzanie danych osobowych musi być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których te dane są przetwarzane.

Jednocześnie **Rzecznik Praw Obywatelskich zauważa, że celem systemu B3 ma być przeciwdziałanie przemocy w szkole/mowie nienawiści.** Jak wskazano, system „B3 ma wykrywać zagrożenia związane z cyberprzemocą (prześladowania, nękania, agresja, poniżanie), szkodliwe treści (pornografia, przemoc, treści nawołujące do samookaleczeń lub samobójstw, sexting, pedofilię)”⁵. Z publikacji prasowej wynika jednak, że dotychczas nie są wykorzystywane wyniki pracy systemu, nie zostały również przedstawione żadne raporty, które mogłyby posłużyć przeciwdziałaniu przemocy w szkole. Nasuwa się więc pytanie, dlaczego możliwości systemu nie mogą być wykorzystywane aktualnie, a także jakie aktualnie są wdrożone środki mające na celu zapobieganie niebezpiecznym treściom dostępnym w sieci. Szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu, w myśl art. 27 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.), są bowiem obowiązane do podejmowania działań zabezpieczających uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W celu wyjaśnienia powyższych wątpliwości Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienie do Ministra Cyfryzacji i Dyrektora NASK. Jednocześnie, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), **zwracam się z uprzejmą prośbą również do Pana Ministra o informacje na temat zasad funkcjonowania systemu 3B w placówkach oświatowych**, w szczególności proszę o informacje:

- na jakiej podstawie prawnej został wprowadzony system 3B;
- jakie regulacje określają zasady działania, cele i założenia systemu;
- jakie są możliwości technologiczne systemu;

⁵ Tamże.

- w jaki sposób aktualnie system jest wykorzystywany i w jaki sposób będzie wykorzystywany w przyszłości; a także kiedy zostaną udostępnione raporty generowane przez system.

Proszę również uprzejmie o informacje czy wprowadzenie systemu było przedmiotem konsultacji z organem nadzorczym do spraw ochrony danych osobowych.

Ponadto proszę o wyjaśnienia na temat aktualnie wdrożonych środków bezpieczeństwa przed treściami szkodliwymi w Internecie, które są stosowane w placówkach oświatowych.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Jan Nowak

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych

ePUAP